

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Ιούλιος – Σεπτέμβριος 2001

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ
ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ
ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ
ΕΛΛΑΔΟΣ

NOSILEFTIKI Volume 40
Issue 3
July – September 2001

QUARTERLY PUBLICATION OF THE HELLENIC
NATIONAL GRADUATE NURSES ASSOCIATION

ISSN 1105-6843

ΑΔ. ΑΔΙΑΣ
1105/88

ΕΛΛΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

HELLAS

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ
ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ 2, Γ' ΚΤΗΡΙΟ, 115 27 ΑΘΗΝΑ

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Τριμηνιαίο Περιοδικό του Εθνικού Συνδέσμου
Διπλωματούχων Νοσηλευτών Ελλάδος

Τόμος 40 • Τεύχος 3 • Ιούλιος – Σεπτέμβριος 2001

Περιεχόμενα

1. Οδηγίες για τους συγγραφείς 4
2. Άρθρο Σύνταξης 7
Α. Παπαδαντωνάκη

Γενικό Άρθρο

1. Αρχές και διαστάσεις της σύγχρονης Νοσηλευτικής 8
Α. Χρ. Ραγιά

Ανασκοπήσεις

1. Νοσηλευτική: μια «καινοφανής» προσέγγιση 14
Δ. Σαπουντζή-Κρέπια
2. Προσέγγιση της κουλτούρας στον τομέα της Υγείας 22
Σ. Ζυγά
3. Εισαγωγή του παιδιού στο νοσοκομείο – Ο ρόλος της οικογένειας στη φροντίδα του 27
Ε. Ευαγγέλου
4. Προεγχειρητική ανησυχία – άγχος: Ο ρόλος του νοσηλευτή 39
Ε. Κοτρώτσιου, Ε. Αργυρούδης
5. Νοσηλευτική αντιμετώπιση της επιθετικότητας του ψυχικά ασθενούς 46
Α. Σταθάρου, Α. Μπερκ

Επίκαιρα Θέματα

1. Κοινωνική πολιτική και Υγεία (παρελθόν – παρόν – μέλλον) 53
Ε. Λαχανά, Ε. Θεοδοσοπούλου
2. On-line ελληνικές πηγές πληροφόρησης στη Νοσηλευτική 62
Ε. Τσαλαπατάνη

Ειδικό Θέμα

1. Νοσηλευτική αντιμετώπιση της γυναίκας με καρκίνο του μαστού στη φάση της θεραπείας 65
Θ. Κωνσταντινίδης, Ε. Τζαγκαράκη

Ερευνητικές Εργασίες

1. Αξιολόγηση της ικανοποίησης παθολογικών και χειρουργικών ασθενών από τη νοσηλευτική φροντίδα σε γενικό νοσοκομείο 74
Α. Μερκούρης, Α. Ουζουνίδου, Δ. Μουδερίδου, Μ. Ρουμπή, Π. Ζουγρής, Χρ. Λεμονίδου
2. Μόνιμη τραχειοστομία: αξιολόγηση εκπαίδευσης και αυτοφροντίδας 85
Α. Νέστωρ, Χρ. Μαρβάκη, Φ. Μπαμπάτσικου
3. Παράγοντες που παρακινούν επισκέπτες να παραμένουν κοντά σε νοσηλευόμενους συγγενείς τους 92
Π. Μπέλλου-Μυλωνά, Ε. Κυριακίδου, Π. Ιορδάνου, Στ. Ανδρεά
4. Η στάση των φοιτητών έναντι της νηστείας και της διατροφής 99
Φ. Μπαμπάτσικου, Χ. Κουτής, Π. Ιορδάνου, Α. Νέστωρ, Π. Μουρίκη
5. Στοματική φροντίδα παιδιών με νεοπλασίες: αναγκαιότητα εκπαίδευσης νοσηλευτικού προσωπικού ογκολογικών κλινικών 105
Κ. Πολυμέρη, Β. Ζώνη, Τ. Ροϊνιώτη

Αναλυτικές οδηγίες για τους συγγραφείς 112

NOSILEFTIKI

Quarterly Publication of the Hellenic National
Graduate Nurses Association

Volume 40 • Issue 3 • July – September 2001

Contents

1. Instructions to authors 4
2. Editorial 7
A. Papadantonaki

General Article

1. Concepts and dimensions of contemporary Nursing 8
A. Chr. Raya

Reviews

1. Nursing: a «seemingly new» perspective 14
D. Sapountzi-Krepia
2. Health services: a cultural approach 22
S. Zyga
3. Children in hospital – Effects and the role of parents during their child's hospitalization 27
H. Evagelou
4. Preoperative anxiety – stress: The role of a nurse 39
E. Kotrotsiou, E. Argioudis
5. Nursing confrontation the violence of the psychiatric patient 46
A. Statharou, A. Berk

Annotations

1. Social policy and Health (past – present – future) 53
E. Lahana, E. Theodosopoulou
2. On-line greek information resources for Nursing 62
I. Tsalapatani

Special Topic

1. Nursing intervention during the therapeutic stage concerning women with breast cancer 65
Th. Konstantinidis, E. Tzagaraki

Research Papers

1. Assessment of medical and surgical patients' satisfaction with nursing care in a general hospital 74
A. Merkouris, A. Ouzounidou, D. Moudieridou, M. Roumpi, P. Zougris, Chr. Lemonidou
2. Permanent tracheostomy: assessment education and selfcare 85
A. Nestor, Chr. Marvaki, F. Babatsikou
3. Factors that force family members to visit and stay with their hospitalized relatives 92
P. Bellou-Milona, E. Kyriakidou, P. Iordanou, St. Andrea
4. Students' attitudes regarding fasting and nutrition 99
F. Babatsikou, Ch. Koutis, P. Iordanou, A. Nestor, P. Mouriki
5. Oral management of paediatric oncology patients: need to inform parents and oncology staff about the special oral care which is needed 105
K. Polymeri, V. Zoi, T. Roinioti

Detailed instructions to authors 102

Τα ενυπόγραφα κείμενα δεν εκφράζουν απαραίτητα και τις απόψεις του Ε.Σ.Δ.Ν.Ε.

Νοσηλευτική 3, 8-13, 2001

Αρχές και διαστάσεις της σύγχρονης Νοσηλευτικής

Δρ Αφροδίτη Χρ. Ραγιά

BSN, MA, MED, EdD

Ομ. Καθηγήτρια Νοσηλευτικής

Τμήμα Νοσηλευτικής Πανεπιστημίου Αθηνών

Περίληψη. Η σύγχρονη Νοσηλευτική είναι έργο που αποβλέπει στη διατήρηση της υγείας, την πρόληψη της ασθένειας, τη νοσηλεία των ασθενών, την αποκατάσταση και προαγωγή της υγείας του ατόμου, της οικογένειας και της κοινωνίας. Η Νοσηλευτική είναι προσφορά υγείας προς τον άνθρωπο σε διάφορα στάδια υγείας και ασθένειας, σε όλη την πορεία της ζωής του, από τη σύλληψη και τη γέννηση μέχρι τα γηρατειά και τον θάνατο. Η Νοσηλευτική είναι υπεύθυνο κοινωνικό έργο ιδιαίτερα με τον διαπροσωπικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα της και με την εφαρμοσμένη αγάπη που εκφράζει ως φροντίδα, συμπαράσταση, ανακούφιση και αναστήλωση ψυχική. Η Νοσηλευτική είναι επιστήμη και τέχνη, θεωρία και πράξη. Είναι αντικείμενο σπουδής ως επιστήμη και στηρίζει την άσκησή της σε επιστημονικές θεωρίες και αρχές που αναπτύσσονται με ερευνητικές μελέτες. Η Νοσηλευτική τέχνη αποτελεί την πολυμερή και πολύμορφη εκτελεστική, πρακτική, βιωματική διάσταση της σύγχρονης Νοσηλευτικής, η οποία είναι σύνθεση τριών στοιχείων: επιστήμης, τέχνης και πνευματικής αντιμετώπισης του ανθρώπου. Ως εκ τούτου, στηρίζεται στο ακόλουθο τρίπτυχο αρχών: (1) Ολική θεώρηση του ανθρώπου ως βιοψυχοκοινωνικής και πνευματικής οντότητας, (2) πίστη στην εσώτερη αξία και την αξία της υγείας και της ζωής του και (3) αγάπη και ανθρωπιά στην προσωπική φροντίδα του αρρώστου. Συμπεραίνεται ότι όχι μόνο οι γνώσεις και δεξιότητες, αλλά και η πολιτισμένη και ενάρετη προσωπικότητα των νοσηλευτών συμβάλλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη και κοινωνική καταξίωση της Νοσηλευτικής.

Λέξεις-κλειδιά:

νοσηλευτικές αρχές, νοσηλευτικές διαστάσεις, νοσηλευτική επιστήμη, νοσηλευτική τέχνη, νοσηλευτικές θεωρίες, πνευματική διάσταση της νοσηλευτικής.

Nosileftiki 3, 8-13, 2001

Concepts and dimensions of contemporary Nursing

Dr Afroditi Chr. Raya

BSN, MA, MEd, EdD

Em. Professor of Nursing

Nursing Department University of Athens

Abstract. Contemporary nursing is a profession aiming at the health maintenance, prevention of illness, care of patients, restoration and promotion of health of the person, family and society.

Nursing is offering service to man in various stages of health and disease, through life from conception and birth up to old age and death.

Nursing is a responsible social profession especially by its interpersonal and paedagogic character and the «applied» christian love expressed as caring, assisting, alleviating and emotional support. Nursing is a science and an art, theory and practice. Studied as a science, it bases its practice on scientific theories and concepts which develop through research.

Nursing artistry constitutes the multiform executive, practical, vital dimension of contemporary nursing, been a synthesis of three elements: science, art and spiritual contemplation of man.

Thus it is inspired by the following conceptual triptych: (1) Holistic consideration of man as a biopsychosocial and spiritual being; (2) Belief in the intrinsic value and the value of his/her health and life; and (3) Tender loving and concerned care of the patient.

In conclusion, it is stressed that not only the knowledge and skills but also the civilized and virtuous personality of nurses contribute definitely to the development and social recognition of Nursing.

Key words:

nursing concepts, nursing dimensions, nursing science, nursing art, nursing theories, spiritual dimension of nursing.

Πεδία παρουσίας της Νοσηλευτικής

Η Νοσηλευτική είναι έργο και αποστολή που αποβλέπει στη διατήρηση της υγείας, την πρόληψη της ασθένειας, τη νοσηλεία των ασθενών, την αποκατάσταση και προαγωγή της υγείας του ατόμου, της οικογένειας και της κοινωνίας.

Η Νοσηλευτική είναι προσφορά υπηρεσίας προς τον άνθρωπο 24 ώρες το 24ωρο, στην υγεία και την ασθένεια, καθ' όλα τα στάδια της ζωής από τη γέννηση ως το βαθύ γήρας και κατά την έξοδο από την επίγεια βιοτή^{1,2}.

Η ζωντανή και ευεργετική παρουσία της Νοσηλευτικής ανευρίσκεται μέσα στα νοσοκομεία, σε κέντρα υγείας, σταθμούς πρώτων βοηθειών, φυλακές, σχολεία, κατασκηνώσεις, χώρους εργασίας. Επίσης, η Νοσηλευτική είναι παρούσα σε σεισμούς, πλημμύρες και άλλες θεομηνίες, σε μαζικές καταστροφές, προσφυγικούς καταυλισμούς, στην ειρήνη και στον πόλεμο. Ακόμη, νοσηλευτές και νοσηλεύτριες συμμετέχουν σε όργανα ανάπτυξης πολιτικής της Υγείας, υπηρετούν σε διοικητικές θέσεις του κλάδου της Υγείας, εκπονούν επιστημονικές έρευνες, συγγράφουν νοσηλευτικά βιβλία, εργάζονται ως ακαδημαϊκοί δάσκαλοι, όταν διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα: πανεπιστημιακά πτυχία κ.λπ.

Η Νοσηλευτική είναι υπεύθυνο κοινωνικό έργο. Αποβλέπει στην περιφρούρηση και τη φροντίδα της ανθρώπινης υγείας, που αποτελεί μέγιστο συντελεστή στην πολυμερή ανάπτυξη της κοινωνίας και τη δημιουργία ανώτερου πολιτισμού. Την κοινωνική διάσταση της Νοσηλευτικής τονίζει η καθηγήτρια Hildegard Perlaui, όταν γράφει ότι η Νοσηλευτική είναι δύναμη που προάγει την ωρίμανση και την κίνηση της προσωπικότητας του ανθρώπου προς τη δημιουργική, οικοδομτική, παραγωγική, προσωπική και κοινωνική ζωή³.

Εξάλλου, αυξάνει την κοινωνική σημασία της Νοσηλευτικής ο διαπροσωπικός χαρακτήρας της. Δηλαδή, το γεγονός ότι είναι υπηρεσία ανθρώπου προς άνθρωπο και προσφέρεται πάντοτε μέσα σε κλίμα διαλόγου, συνεργασίας και διαπροσωπικών σχέσεων με απεριόριστες δυνατότητες επίδρασης στον χαρακτήρα και στην ψυχολογία του αρρώστου.

Μια πρόσφατη έρευνα (1997) στην Αγγλία, που μελέτησε ποια θεωρούν κριτήρια για την αξιολόγηση της ποιότητας της φροντίδας υγείας οι νοσηλευτές, οι ιατροί, οι ασθενείς και οι συγγενείς τους, διαπίστωσε ότι οι ασθενείς σε μεγαλύτερο ποσοστό ανέφεραν την αν-

θρωπιά, την επικοινωνία και τις θετικές διαπροσωπικές σχέσεις⁴.

Η Νοσηλευτική είναι έργο αγάπης, πίστης και υπομονής. Βασίζεται σε πνευματικά θεμέλια και εμπνέεται από χριστιανικά ιδεώδη. Είναι η επιστήμη της αγάπης. Συγγενεύει με το έργο της μητέρας ή του πατέρα και την πράξη του «Καλού Σαμαρείτη». Είναι παρουσία εφρμοσμένης αγάπης, αναφερόμενη προς τον Χριστό, ο οποίος είπε: «ησθένησα και επεσκέψασθέ με» (Ματθ. κε' 36). Προσφέρει διακονία, άνεση, συμπαράσταση, άμεση βοήθεια, ανακούφιση, παρηγοριά, προστασία, αναστήλωση ψυχική και διαπαιδαγώγηση σε θέματα υγείας⁵.

Η Νοσηλευτική είναι επιστήμη και τέχνη, θεωρία και πράξη. Γι' αυτό η ευδόκιμη άσκηση της απαιτεί από τον νοσηλευτή και τη νοσηλεύτρια τον συνδυασμό επιστημονικών γνώσεων, τεχνικών δεξιοτήτων και καλλιεργημένης προσωπικότητας. Παντού και πάντοτε να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στην εξυπηρέτηση της υγείας του ανθρώπου με ζήλο, φωτισμένη συνείδηση και ηρωισμό. Ωστε να ανανεώνονται τα γηρατειά, να υπερνικάται η ασθένεια, οι κατάκοιτοι να σηκώνονται και οι ασθενείς να αισθάνονται δυνατοί, σύμφωνα με τον λόγο του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου: «Γήρας ανακαινίζεται, και αρρωστία νικάται, και πηδῶσιν οι επί κλίνης, και ασθενούντες περιζωννύονται δύναμιν»⁶.

Η Νοσηλευτική είναι έργο που καλλιεργεί την ψυχή, μορφώνει τη διάνοια και προάγει την ολοκλήρωση και αρτίωση της προσωπικότητας των νοσηλευτών. Ο νοσηλευτής και η νοσηλεύτρια, ενώ νοσηλεύουν και βοηθούν τον ασθενή να αναρρώσει από την ασθένειά του ή συνεργάζονται με άτομα για την επίλυση των προβλημάτων της υγείας τους, ωφελούνται και οι ίδιοι. Ευρύνουν τις γνώσεις και την πείρα τους σχετικά με το μεγαλείο της αρχιτεκτονικής του ανθρώπινου οργανισμού. Επίσης, σπουδάζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και τις άυλες δυνάμεις της προσωπικότητας του ανθρώπου, πώς υπερβαίνει κρίσιμες καταστάσεις και πώς ανασυγκροτείται ψυχοσωματικά. Οι γνώσεις και οι εμπειρίες αυτές οδηγούν τον νοσηλευτή και τη νοσηλεύτρια σε βαθύτερη αυτοκατανόηση, μεγαλύτερη ωριμότητα και θαυμασμό. Πραγματικά, «Μέγα άνθρωπος... Τι γαρ των επί γης άλλο κατ' εικόνα του Κτίσαντος γέγονεν;» (Μ. Βασίλειος)⁷.

Ο νοσηλευτής και η νοσηλεύτρια που σπουδάζουν και ασκούν τη Νοσηλευτική αποκτούν ανεκτίμητα εφόδια και άριστο εξοπλισμό για την προσωπική τους ζωή,

είτε στη φροντίδα μιας οικογένειας είτε στην εκπλήρωση οποιασδήποτε αποστολής και σταδιοδρομίας.

Ως συμπέρασμα όσων λέχθηκαν εισαγωγικά, τονίζεται ότι η Νοσηλευτική είναι επιστήμη και τέχνη της υγείας με πνευματικές διαστάσεις.

**Η επιστημονική διάσταση
της σύγχρονης Νοσηλευτικής**

Η Νοσηλευτική είναι σήμερα αντικείμενο σπουδών ως επιστήμη στο Πανεπιστήμιο σε προπτυχιακό, μεταπτυχιακό και διδακτορικό επίπεδο και στα Τ.Ε.Ι. Σύνομα όμως θα επιτευχθεί η ενιαία τριτοβάθμια πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Υπάρχουν επίσης διάφορα προγράμματα ειδίκευσης και συνεχούς επιμόρφωσης.

Η Νοσηλευτική συνεχώς αναπτύσσεται ως επιστήμη και έργο διευρύνοντας τους ρόλους, τις αρχές και τις εστίες έμφασής της.

Η θεωρία εξασφαλίζει επαγγελματική αυτονομία κατευθύνοντας την εκπαίδευση, την άσκηση και την έρευνα στο επάγγελμα.

Τα φαινόμενα που μελετά η νοσηλευτική έρευνα είναι η νοσηλευτική πράξη, ο άνθρωπος, το περιβάλλον και η υγεία. Σήμερα υπάρχουν νοσηλευτικές θεωρίες, που αναπτύχθηκαν από επιστήμονες νοσηλεύ-

Από όλες σχεδόν τις επιστήμες αντλεί η Νοσηλευτική εκλεκτικά αρχές και γνώσεις, τις οποίες προσαρμόζει, συσχετίζει, συνθέτει σε ποικίλους και μοναδικούς συνδυασμούς⁸. Τις επιστημονικές αυτές αρχές τις ενσωματώνει στις δικές της θεμελιώδεις νοσηλευτικές αρχές και τις χρησιμοποιεί στη νοσηλεία των ασθενών και την περιφρούρηση της υγείας της κοινωνίας⁹. Ο συσχετισμός αυτός δεν ισούται απλά με το άθροισμα όλων αυτών των αρχών, αλλά αποτελεί μια μοναδική δημιουργία με τη δυνατότητα αμέτρητων συνδυασμών προκειμένου να αντιμετωπιστεί κάθε συγκεκριμένη νοσηλευτική περίπτωση.

Αυτή ακριβώς η συνθετική δημιουργία είναι η Νοσηλευτική επιστήμη που αναπτύσσεται και εξελίσσεται με ταχύτατο ρυθμό στην εποχή μας¹⁰, με συστηματικές έρευνες. Το πρωτείο στους στόχους της το έχει η βελτίωση της ποιότητας της Νοσηλευτικής φροντίδας σε όλες τις διαστάσεις της.

Γενικά, οι επιστημονικές γνώσεις βοηθούν τον νοσηλευτή και τη νοσηλεύτρια να:

- Αναγνωρίζουν συνθήκες και καταστάσεις ευνοϊκές ή βλαπτικές στην υγεία.
- Διακρίνουν κλινικά σημεία και συμπτώματα ενδεικτικά ασθένειας και να συντελούν στην έγκαιρη ανίχνευση των ασθενών, τους οποίους να κατευθύνουν

Αντιπροσωπευτικές νοσηλευτικές θεωρίες

Θεωρία του περιβάλλοντος	Fl. Nightingale	(1859)
Ψυχοδυναμική θεωρία	H. Peplau	(1952)
Τυπολογία νοσηλευτικών προβλημάτων	F. Abdellah	(1960)
Θεωρία των ατομικών αναγκών	V. Henderson	(1964)
Διαπροσωπική θεωρία	J. Travelbee	(1966)
Συστήματα συμπεριφοράς	D. Johnson	(1968)
Αμοιβαιότητα ανθρώπου – περιβάλλοντος	M. Rogers	(1970)
Διαπροσωπικά συστήματα	I. King	(1971)
Θεωρία ελλείμματος αυτοφροντίδας	D. Orem	(1971)
Διατήρηση ενέργειας και ακεραιότητας	M. Levine	(1973)
Θεωρία της προσαρμογής	C. Roy	(1976)

τριες και που παρέχουν γνώσεις για τη βελτίωση της Νοσηλευτικής με την περιγραφή, ερμηνεία, πρόβλεψη και κατεύθυνση των φαινομένων.

στα κατάλληλα νοσηλευτικά κέντρα.

– Αξιολογούν την κρίσιμη και επείγουσα κατάσταση ενός ατόμου για άμεση ιατρική βοήθεια, καθώς και την

περίπτωση που χρειάζεται προς το παρόν μόνο νοσηλευτική παρακολούθηση και όχι κλήση του ιατρού.

— Παίρνουν νοσηλευτικές αποφάσεις για κατάλληλη νοσηλευτική ενέργεια, να επιλέγουν τις ανάλογες με την περίπτωση μεθόδους, να παρεμβαίνουν όταν το πρόβλημα του ασθενούς μπορεί να λυθεί νοσηλευτικά και να επωμίζονται την ευθύνη των αποφάσεων και ενεργειών τους¹¹.

Αναφέρεται ένα παράδειγμα: Για τη νοσηλεία της ενδοφλέβιας χορήγησης υγρών οι απαιτούμενες επιστημονικές γνώσεις μόνο φυσικής και χημείας είναι:

- Αρχές υδροστατικής
- Αρχές υδροδυναμικής
- Μοριακή θεωρία
- Θεωρία του ιονισμού
- Οξεοβασική ισορροπία
- Θεωρία του Donnan (διαπερατότητα της κυτταρικής μεμβράνης).

Βέβαια, χρειάζονται και πολλές αρχές άλλων επιστημών.

Πρέπει να τονιστεί ότι, σε οποιαδήποτε ώρα του 24ώρου, κάθε νοσηλευτική ενέργεια στηρίζεται, διέπεται και αιτιολογείται από επιστημονικές αρχές. Ανεξάρτητα αν αυτή η ενέργεια είναι άμεση φροντίδα του ασθενούς, είναι συνεργασία με τον ιατρό για την αντιμετώπισή του ή είναι διδασκαλία υγιεινής στο νοσοκομείο, στο κέντρο υγείας, στο σπίτι ή στο σχολείο.

Η Νοσηλευτική τέχνη και πράξη

Οι επιστημονικές αρχές και γνώσεις από μόνες τους δεν έχουν τη δύναμη να επιτελούν νοσηλευτικό έργο. Απαιτείται και η Νοσηλευτική τέχνη, δηλαδή η Νοσηλευτική πράξη. Η Νοσηλευτική υπάγεται στις Καλές Τέχνες σαν τη Ζωγραφική, τη Μουσική και την Ποίηση. Είναι αφιερωμένη στη φροντίδα του ανθρώπου, υπηρετεί την υγεία και την ίδια τη ζωή του. Είναι ακόμη καλλιτεχνική δημιουργία, που στηρίζεται σε κανόνες και αρχές για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων σκοπών ανακούφισης και εξυπηρέτησης του πονεμένου ανθρώπου.

Η Νοσηλευτική είναι εκτέλεση έργου, κατά την άσκηση του οποίου βρίσκονται σε πλήρη ενέργεια και δράση η νοσηλευτική μόρφωση σε συνδυασμό με τα μάτια, τα χέρια, τη σκέψη, το συναίσθημα, τη θέληση, την πίστη, τα χαρίσματα, τα ταλέντα, τα ιδεώδη, δηλαδή ολόκληρη την προσωπικότητα του νοσηλευτή και της νοσηλεύτριας.

Η Νοσηλευτική ως πράξη καθιστά τα πρόσωπα που την ασκούν δραστήρια, τα κάνει να ζουν το παρόν, να ασχολούνται με τη ζωή. Ο,τι ενισχύει τη ζωή και την ψυχοσωματική ανάπτυξη του ανθρώπου είναι μέσο και σκοπός τους. Δεν μπορούν να ζήσουν μόνο με την επιστήμη. Πρέπει να φέρνουν τη «ζωή» κάθε μέρα στον θάλαμο, όχι μόνο τις γνώσεις τους¹².

Η ουσία της νοσηλευτικής τέχνης είναι η φροντίδα του ασθενούς¹³. Τη φροντίδα αυτή απαρτίζουν τα εξής στοιχεία:

- Ανακούφιση σωματική και ψυχική
- Αγάπη, θαλπωρή. Αγάπη η οποία «την πεπικρασμένην ψυχήν γλυκαίνει, την τεθλιμμένην θεραπεύει, την τεταπεινωμένην αναθάλλει»¹⁴.
- Παρουσία, ενδιαφέρον, μέριμνα
- Σεβασμός, άγρυπνη παρακολούθηση, ηρωισμός, θυσία¹⁵ με τα μύρια σχήματά της
- Διάλογος, συμμετοχή, υποστήριξη ψυχοσωματική
- Συμβουλευτική υγιεινή
- Διδασκαλία και διατήρηση της υγείας.

Η νοσηλευτική φροντίδα αποτελεί την τεχνική, εκτελεστική, πρακτική, βιωματική διάσταση του κλάδου. Γι' αυτό σε σύγκριση με την επιστημονική κατάρτιση γίνεται πιο αισθητή από τους ασθενείς και την κοινωνία. Η παρουσία ή απουσία φροντίδας, αλλά και η ποιότητά της γίνεται αμέσως αντιληπτή. Και η αλήθεια αυτή δεν πρέπει να υποτιμάται. Αλλωστε η αξία των επιστημονικά εκπαιδευμένων νοσηλευτών διαπιστώνεται και αποδεικνύεται κατά την παροχή νοσηλευτικής φροντίδας ανώτερης ποιότητας με ευνοϊκό αποτέλεσμα στην υγεία των νοσηλευομένων και στην ελάττωση του κόστους της νοσηλείας.

Η Νοσηλευτική τέχνη περιλαμβάνει ένα σύνολο τεχνικών νοσηλείας, οι οποίες πρέπει να εκτελούνται με δεξιοτεχνία και σύστημα, με λεπτούς και σταθερούς χειρισμούς, με πειθαρχία στους συγκεκριμένους κανόνες εκτέλεσης, όπως είναι οι κανόνες άσηπτης τεχνικής, με επιστημονικές γνώσεις και αίσθημα ευθύνης.

Επιπλέον, η Νοσηλευτική τέχνη περιλαμβάνει τον χειρισμό ορισμένων οργάνων, συσκευών και μηχανμάτων (μανόμετρα, καρδιοσκόπια, αναπνευστήρες, συστήματα παροχής οξυγόνου, απινιδωτές, αναρροφητήρες, τεχνητός νεφρός κ.ά.). Ο χειρισμός αυτών απαιτεί γνώση της λειτουργίας τους, υπεύθυνη παρακολούθηση και κριτική ερμηνεία των πληροφοριών τις οποίες μεταδίδουν για την κατάσταση του ασθενούς, αλλά και την αντίληψη της μη καλής λειτουργίας τους, ώστε να εξασφαλίζεται η συνεχής νοσηλεία και παρα-

κολούθηση του ασθενούς. Διότι κανένα μηχάνημα δεν μπορεί να σώσει τη ζωή του ανθρώπου, αν δεν χρησιμοποιηθεί κατάλληλα και επιδέξια¹⁶.

Εκτός όμως αυτών, η Νοσηλευτική τέχνη παρουσιάζει μια πολυμέρεια και πολυμορφία. Αναφέρονται ορισμένες από τις συνηθέστερες μορφές της, οι οποίες ανάλογα με τη νοσηλευτική περίσταση ασκούνται μεμονωμένα ή σε ποικίλους συνδυασμούς:

- Διδακτική τέχνη
- Τέχνη του νοσηλευτικού διαλόγου¹⁷
- Τέχνη της παρατήρησης
- Τέχνη του αρχηγού – ηγετική τέχνη¹⁸
- Τέχνη εφαρμογής της νοσηλευτικής διεργασίας
- Τέχνη της νοσηλευτικής έρευνας (η έρευνα είναι σύνθεση θεωρίας, μεθόδου και τεχνικής¹⁹)

– Τέχνη της συνεργασίας²⁰. Συνεργασία με τον ασθενή, την οικογένεια, τους άλλους νοσηλευτές, τους ιατρούς, άλλους επιστήμονες υγείας και κοινωνικούς φορείς. Συνεργασία μεταξύ κλινικών, ακαδημαϊκών και ερευνητών νοσηλευτών. Ακόμη, συνεργασία στο επίπεδο του Εθνικού Συνδέσμου Διπλωματούχων Νοσηλευτών Ελλάδος και δι' αυτού στο επίπεδο του Διεθνούς Συμβουλίου Νοσηλευτών (ICN), όπου διαμορφώνονται οι στόχοι και τα οράματα της Νοσηλευτικής για την επίτευξη αριστείας στη φροντίδα της υγείας.

Οι μορφές αυτές της Νοσηλευτικής τέχνης στηρίζονται μεν σε επιστημονικές αρχές, αλλά απαιτούν και καλλιεργημένες δεξιότητες²¹. Η αξία τους εξαρτάται από την ικανότητα και το ενδιαφέρον του ατόμου να τις επιλέγει και να τις εφαρμόζει ανάλογα με τις νοσηλευτικές περιστάσεις.

Επομένως, η επιστήμη και η τέχνη έχουν σήμερα σημαντική θέση και αποστολή στο νοσηλευτικό έργο. Δηλαδή λύνουν προβλήματα της Νοσηλευτικής, η μία γνωσιολογικά και η άλλη τεχνικά. Ανακουφίζουν και θεραπεύουν τον ασθενή, χωρίς όμως να μπορούν να εισδύσουν στην προσωπική του μοναδικότητα και να βοηθήσουν στην κατανόηση του ψυχικού του κόσμου. Αυτή την αποστολή εκπληρώνει το πνεύμα της Νοσηλευτικής.

Το πνεύμα της Νοσηλευτικής

Η Νοσηλευτική, αν και χαρακτηρίζεται συνήθως επιστήμη και τέχνη, εντούτοις είναι σύνθεση τριών στοιχείων: επιστήμης, τέχνης και πνευματικής αντιμετώπισης του ανθρώπου^{22,23}.

Οι πνευματικές αρχές και βάσεις της Νοσηλευτικής

στην πατρίδα μας έχουν διαμορφωθεί από το ιατρικό και φιλοσοφικό αρχαίο ελληνικό πνεύμα, ολοκληρώθηκαν από τη χριστιανική διδασκαλία και διατυπώθηκαν θεωρητικά κατά τη βυζαντινή εποχή. Οι αρχές αυτές είναι:

1. Ολική θεώρηση του ανθρώπου ως βιοψυχοκοινωνικής και πνευματικής προσωπικής οντότητας και ως πλάσματος του Θεού.

2. Πίστη στην εσώτερη αξία του διότι κλείνει μια αθάνατη ψυχή και στην αξία της υγείας και της ζωής του.

3. Χριστιανική αγάπη στην προσωπική φροντίδα του ασθενούς, με την ακλόνητη πίστη ότι: «...Το χρήμα θείον, ασθενών βάρη φέρει» κατά τον Αγιο Θεόδωρο τον Στουδίτη²⁴.

Το τρίπτυχο αυτό ως σταθερός φωτοδείκτης σηματοδοτεί το πνευματικό μεγαλείο και αποτελεί το ιδεώδες της Ελληνικής Νοσηλευτικής. Εμπνέει και κατευθύνει όλους τους σύγχρονους οραματισμούς και προγραμματισμούς στους τομείς της Νοσηλευτικής εκπαίδευσης και κλινικής άσκησης²⁵.

Η θεώρηση του ανθρώπου ως όλου γεννήθηκε αρχικά στην Ιπποκράτειο ιατρική σκέψη και στη συνέχεια έγινε αποδεκτή από τον Πλάτωνα, που τη διατύπωσε ως εξής: «...ώσπερ οφθαλμούς άνευ κεφαλής ου δει επιχειρείν ιάσθαι ουδέ κεφαλὴν άνευ σώματος, ούτως ουδέ σώμα άνευ ψυχής... ότι του όλου... μη καλώς έχοντος αδύνατον εἴη το μέρος ευ ἔχειν. Πάντα γαρ ἔφη, εκ της ψυχής ωρμήσθαι και τα κακά και τα αγαθά τω σώματι και παντί τω ανθρώπῳ...»²⁶.

Η θεώρηση του ανθρώπου ως όλου απέκτησε βαθύτερη έννοια κάτω από το πρίσμα της χριστιανικής ανθρωπολογίας. Κατ' αυτήν ο άνθρωπος είναι «σύνθετος εκ ψυχής και σώματος. Η σαρξ από της γης, η ψυχή ουρανία» (Μ. Βασίλειος)²⁷. Σε αυτό όμως το μόνιμο κράμα των δύο αντίθετων στοιχείων στον άνθρωπο έγκειται το μεγαλείο, αλλά και το μυστήριο και η τραγικότητα της ανθρώπινης προσωπικότητας²⁸.

Στο νοσηλευτικό έργο συναντούμε την εξαίρετη και θαυμαστή αυτή ενότητα που καλείται άνθρωπος, που δεν μπορεί να κατανοηθεί μόνο με τις επιστήμες της Ανατομίας, της Φυσιολογίας, της Φυσικής, της Χημείας, της Ιατρικής και των άλλων επιστημών.

Ο άνθρωπος υπάρχει ως πρόσωπο με υψηλό προορισμό, με πίστη, φιλοσοφία ζωής, κοινωνικούς δεσμούς, με προβλήματα και συγκρούσεις. Έχει πνευματικές αναζητήσεις που υπερβαίνουν τις διαστάσεις τις οποίες διδάσκουν οι βιολογικές και ανθρωπιστικές επιστήμες.

Επομένως, το δημιούργημα άνθρωπος απαιτεί ολική θεώρηση, προσέγγιση και ολοκληρωμένη νοσηλεία. Ευνόητο, λοιπόν, είναι ότι όχι μόνο οι γνώσεις και δεξιότητες, αλλά και η ψυχική καλλιέργεια και ευαισθησία, καθώς και η φιλοσοφία των νοσηλευτών για τον άνθρωπο και τη ζωή παίζουν καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση του πολύμορφου ανθρωπίνου πόνου.

Το τονίζει και ο Αριστοτέλης: «Το αποτελούμενον εκ βελτιόνων, βέλτιον έργον» (Τα καλύτερα έργα γίνονται από ανώτερους ανθρώπους).

Η Νοσηλευτική δεν προσαρμόζει τις υπηρεσίες της ανάλογα με τα κοινωνικά προνόμια και τα επίκτητα χαρακτηριστικά του ανθρώπου, ανάλογα δηλαδή με την καταγωγή, τη μόρφωση, το επάγγελμα, την οικονομική κατάσταση, το χρώμα κ.ο.κ.

Η Νοσηλευτική είναι ενιαία και αμέριστη, χωρίς μέτρα και σταθμά προς όλους τους ανθρώπους.

Συμπερασματικά, στο θέμα μας: «Αρχές και διαστάσεις της σύγχρονης Νοσηλευτικής», τονίζονται τα παρακάτω:

— Ως επιστήμη η Νοσηλευτική αντλεί, εκλεκτικά, αρχές και θεωρίες από βασικές και εφαρμοσμένες επιστήμες και αναπτύσσει δικές της θεωρίες.

— Ως τέχνη η Νοσηλευτική στηρίζεται μεν σε επιστημονικές αρχές, αλλά απαιτεί και καλλιεργημένες δεξιότητες και άρτιες νοσηλευτικές προσωπικότητες.

— Η Νοσηλευτική διέπεται και εμπνέεται από πνευματικές αρχές και ασκείται με νοσηλεύουσα αγάπη, φιλαδελφία και ανθρωπιά, χωρίς τις οποίες δεν χρησιμεύει ούτε η επιστήμη ούτε η τέχνη.

Βιβλιογραφία

1. World Health Organization. Expert Committee on Nursing, Fifth Report, Geneva: WHO, 1966.
2. Henderson V. The nature of nursing. New York: The Macmillan Co, 1966: 15.
3. Peplau H. Interpersonal relations in nursing. New York: G.P. Putman's Sons, 1952: 16.
4. Attree M. A study of the criteria used by healthcare professionals, managers and patients to represent and evaluate quality care. J Nurs Management 2001, 9 (2): 67-78.
5. Leininger M. The phenomenon of caring - Part V. Am Nurs Foundation, Vol. 12, No 1, Feb. 1977: 2, 14.
6. Γρηγορίου του Θεολόγου, P.G. 37, 93A.
7. Βασιλείου του Μεγάλου, P.G. 29, 449B.
8. Lauri S. Development of the nursing process through action research. J Adv Nursing 1982, 7: 301-307.
9. Nursing Development Conference Group. Concept formalization in nursing process and product. Boston: Little, Brown and Co, 1973: 134.
10. Ραγιά Α. Βασική Νοσηλευτική-Θεωρητικές και δεοντολογικές αρχές. 4η έκδ. Αθήνα, 2001: 79-108.
11. Sakalys J. The nurse and her practice. In: Moidel H et al, eds. Nursing care of the patient with medical-surgical disorders. 2nd ed. New York: McGraw-Hill Book Co, 1976: 3-19.
12. Surcliffe D. Is nursing more of an art than a science? Nurs Mirror, 1980 (Dec. 18/25): 40.
13. Leininger M (ed). Caring: An essential human need. New Jersey: Charles B. Slack, 1981: 13.
14. Ιωάννου Χρυσόστομου, P.G. 60, 776.
15. Λανάρα Β. Ηρωισμός και Νοσηλευτική – Φιλοσοφική μελέτη. 2η έκδ., Αθήνα, 1996: 60.
16. Harrison M. Role of the nurse in resuscitation and intensive care. Nurs Mirror, 1977 (Oct 6): 16-17.
17. Ραγιά Α. Ψυχιατρική Νοσηλευτική - Θεμελιώδεις αρχαί. Αθήνα: Εκδόσεις Αδελφότητας «ΕΥΝΙΚΗ», 1978; 26. Και: Νοσηλευτική ψυχικής υγείας. 3η έκδ. 2001: 116.
18. Courtois G. Η Τέχνη του αρχηγού. Μιτσο. Γ. Σχίζα, Αθήνα, 1957.
19. Notter L. Essentials of nursing research. New York: Springer Publishing Co, Inc, 1974:17-24.
20. Ραγιά Α. Η Αδελφή: Το Μεγαλείον του έργου της. Αθήνα: Εκδόσεις Αδελφότητας «ΕΥΝΙΚΗ», 1972: 262-282.
21. Barlett A. Is Nursing more of an art than a science? Nurs Mirror 1980 (Dec. 11): 26-27.
22. Henderson V. Preserving the essence of Nursing in a technological age. J Adv Nursing 1980, 5: 245-260.
23. Styles M. On Nursing: Toward a new endowment. St. Louis: The C.V. Mosby Co, 1982: 68.
24. Θεοδώρου Στουδίτου, Ιαμβος ΙΖ' Εις τον Νοσοκόμον, P.G. 99, 1785D.
25. Ελληνίς Αδελφή. Πανηγυρικό τεύχος αφιερωμένο στην ΗΜΕΡΑΝ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ, 12 Μαΐου 1972, Τεύχος 41, 1972 (Ιούν.): 19.
26. Πλάτωνος. Χαρμίδης, 156 b,c,d,e.
27. Βασιλείου του Μεγάλου, P.G. 30, 40.
28. Γρηγορίου του Θεολόγου, P.G. 36, 56.

Υποβλήθηκε για δημοσίευση 14/6/2001